

НЕПУБЛИКУВАНИ ПИСМА ОТ АКАД. МИХАИЛ АРНАУДОВ
ДО НИКОЛА ЖАЛОВ
проф. Константин Жалов
София

В изследователската и творческата си дейност моят баща, Никола Жалов, беше поддържан и насърчаван от редица именити българи. Сред тях изпъкват имената на

А. Страшимиров, акад. А. Теодоров-Балан, акад. Н. Хайтов, проф. Хр. Вакарелски, проф. С. Велков, Екзарх Стефан, Ст. Шишков и др. Най-продължителна и сърдечна дружба обаче го свързваше с акад. М. Арнаудов.

Какво знаем за Михаил Арнаудов?

Михаил Петров Арнаудов бе български фолклорист, литературен историк, етнограф, редовен член на Българската академия на науките, Член на Украинската академия на науките, на Унгарската литературна академия „Петьофи”, почетен доктор на науките в Хайделберг (1936) и Мюнстер (1943), академик.

Акад. Арнаудов е автор на повече от 50 монографии и десетки статии, посветени редица наши исторически личности, като същевременно изследва творчеството на класиците на българската литература – Иван Вазов, Пейо Яворов, Кирил Христов, Йордан Йовков, Димчо Дебелянов и др. Има съществени трудове в областта на българския и сравнителния фолклор.

Приятелските и деловите взаимоотношения между М. Арнаудов и Н. Жалов се олицетворяваха чрез честите им взаимни гостувания, срещи, разходки и разбира се, водените помежду им беседи и дискусии на теми от взаимен интерес. Мога да твърдя със сигурност, че те изиграха важна роля в изследователската и творческата дейност на баща ми.

Когато, по една или друга причина, двамата приятели бяха далеч един от друг, те поддържаха дружбата си чрез писма. Доказателство за това се и трите оригинални писма от М. Арнаудов до баща ми. Всяко от тях е написано на ръка от двете страни на лист от тетрадка. Текстът е изписан със синьо мастило и четлив почерк.

Считам, че текстът на писмата ще представлява интерес на изследователите на живота и делото на М. Арнаудов и Н. Жалов и затова раших да обнародвам тяхното съдържание. Оригиналите писма бяха дарени от фамилия Жалови на Държавния архив – Смолян през 2008 г.

Ето и съдържането на писмата:

Писмо № 1 от 17 май 1963

„Княжево, 17 май 1963

Драги ми г-н Жалов,

Драго ми беше да Ви чуя от Вашата хубава Хвойна и да узная, че ще бъдете по-дълго време край любимата си майка. Вчера зърнах в София на прозореца Ви г-жа Жалова, заета с разтребване на къщата и й поръчах да Ви поздрави от мое име.

Пролетта и тук в подножието на Витоша е разгънала всичките си прелести. Приятно е да се диша въздуха, напоен с миризма на цъфнали ябълки и люляки. Още по-приятно е обаче да се чувства човек доволен от труда си, да свързва радостта от него с жива обич към най-близките си и към родината. Вие сте привързани крепко към Вашия роден край и книжовния ви труд ще пребъде като незабравимо свидетелство за ревността Ви да спасите от забрава богатото битово, езиково и историческо минало на Смолянско. Аз обхващам със същата любов дълголетното българско наследство от минали векове, за да го проуча в неговите нравствени и естетически завети, разкрили душата ни българска. По тая точка – но и по много други неща на духовното си битие –

ние сме в пълно съгласие: Вие по-младият радетел за напредъка в Родопско, и аз, по-старият изследвач на историческото и литературното развитие у нас, който обръща поглед и към по-далечни хоризонти на културния живот. Радва ме много, че случаят ни събра за по-тясна дружба, скъпа за мен.

Предстои ми тези дни да докладвам пред литературния институт при БАН трудовете си върху баладните мотиви в народната поезия и епохата на Любен Каравелов. Ще видим как те ще минат през строгата критика и дали ще бъде възможно вписването им в плана за отпечатване. Понасям с томление съдбата на писаното от мен, съзнавайки поне това, че съм прекарал най-хубави часове при самата работа.

Стискам ви другарски ръката и Ви пожелавам всичко най-добро.

Ваш предан Михаил Арнаудов”

Писмо № 2 от 8 септември 1963

„Княжево, 8 септември 1963

Драги ми г-н Жалов,

Писмото Ви от 2 т.м. ме зарадва много. Повярвайте ми, аз мисля често за Вас. Особено когато минавам край дома Ви на път за сина си в ул. Мургаш, аз не мога да не се сетя за обитателите на ул. Шейново, които ми доставят толкова радост с беседата си и спомените си за общи впечатления и усилия някога. Надявам се, че няма да останете в Хвойна по-дълго време и че след като дойде там и госпожата Ви ще се сетите и за прибиране в постоянното си свърталище, напоени с въздуха на родното място и обогатени с нови наблюдения. Ще поговорим тогава и за всички неща, които ни свързват в мисли и чувства. Не са мнозина хората, които ни предразполагат за задушевна беседа и приятна отмора в обществото.

Аз продължавам работата си, без да се пресилвам. Завърших тези дни ревизията на едни нови издания на труда на Ив. Шишманов за Вазов, излязъл под моя редакция в 1930 г. и станал сега отново необходим. Имам и други неща пред вид – след като двата тома за Любен Каравелов бяха най-сетне одобрени за печат (чудно ми е как стана това) и отвориха възможността и други мои работи да видят свят. С търпение и нов труд може да се постигне все пак нещо при настоящите трудни условия. Мярка ми се едно изследване върху Драган Цанков, за което разполагам с някои ценни сведения, събрани на времето от Шишманов и предадени ми от вдовицата му за надлежно обработване. Мисля, че ако стане това, аз ще мога да дам покрай всичко мое, над което продължавам да мисля, и нещо друго, за чест и слава на големия ми учител, не успял, уви, да завърши много от своите замислени с толкова любов изследвания. Но всичко зависи от волята свише! На моите години човек трябва да бъде повече от всякога скромен в плановете и намеренията си, доволен ако е постигнал известна част от това, което е било скъпо за ума и сърцето му.

Погледнете веднаж и с мене към разкошната панорама на Родопите и се поклонете на това божие величие, което е дадено нам, за наслада и утеха. Бъдете жив и здрав да бъдете още дълго и дълго на път през годините, на бащиния си край!

С преданост и любов, Ваш М. Арнаудов”

Писмо № 3 от 13 май 1964

„София, 13 май 1964

Драги ми г-н Жалов,

Писмото Ви ми донесе лъх от един пейзаж, който ми е много мил с всичко, което е там красива българска природа и мигом ми спомни за щастливи дни по това време преди две години. Защо не съм свободен, за да дишам въздуха на Тракия и да се възхищавам от романтиката на миналото – при тази чудно хубава величествена крепост

– заедно с вас, обичан и скъп приятел! Сърцето ми копнее по хубостите на Хисар и за отмора в общество на хора, които споделят възторзите ми от великото, гдето и да го съзирам .

Докато въображението ми ме отнася далеко на юг, гдето някога римски завоеватели си носили своята култура и градели проходи за вековете, грижите ми на деня ме приковават тук, под едно начумерено небе и при занятия, които забавляват ума, но не ме радват силно. Липсват ми Вие, за приятните разходки из парка отвъд моста на орлите и за непринудените бисери върху настояще и минало. Минавам край Вашия дом – и иде ми току пак да хлопна на вратата Ви, за да ме срещне с хубава усмивка Жаловица и да Ви здрависам и поканя да поскитаме вън. Но времето лети бързо и, зает с едно или друго, очаквам нетърпеливо да дойдете възстановен и ободрен за нов труд и радост на близките Ви.

Около мен няма нищо особено. Навел съм се на масата си пак над коректури – този път за баладните мотиви, вярвам да завърша скоро. И ще ми се да мина веднага над „Психологията”, която е израсла на сърцето ми и не ми дава покой, докато не я видя отпечатана. Едва след това мога да мисля за откъсване от София. Само далеч от тук за мен има дни на спокойствие, без ровене в ръкописи и мисъл за отпечатване на готови отдавна неща.

Ублажавайки Ви за песните на славеите и за часовете на *dolce far niente*, в сред райската обстановка, пожелавам Ви освобождение от недъзи, и посрещане тук със здраво-живо от съпруга и деца, от верни приятели също.

Всякога и неизменно предан

Ваш М. Арнаудов”